



12 בדצמבר 2023

לכבוד

מר משה ליאון
ראש עיריית ירושלים,

באמצעות דוא"ל lion@jerusalem.muni.il

שלום רב,

הנידון: קריאה להתערבותך במצב החירום במזרח ירושלים - משבר התעסוקה

אנו פונים אלייך בדחיפות, ארגונים העוסקים בזכויות תעסוקה במזרח ירושלים, חודשיים לאחר הטבח הנוראי ב-7 באוקטובר בעוטף עזה והמלחמה שפרצה בעקבותיו. מפניות רבות שהגיעו אלינו ומעבודת השטח שלנו עולה כי במזרח ירושלים מתרחש בימים אלה משבר חסר תקדים. רבים מתושבי מזרח ירושלים מדווחים כי איבדו את עבודתם בחודשיים האחרונים, ואלפים נזקקים בימים אלה לסיוע כלכלי, לרבות של מזון בסיסי. על רקע מצב חירום זה, אנו פונים אליך בקריאה להתערבותך הבהולה. אנו מברכים על פעולתך למען פרסום "מכתב רבנים" נגד התנכלויות ותקיפות עובדים ערבים ברחבי העיר, וכעת בשל המצוקה ההולכת ומתגברת כפי שתובא להלן, אנו קוראים לפעולתך למען תושבי העיר כולם:

1. כידוע, המלחמה הביאה לפגיעה קשה במשק הישראלי כולו, בין השאר בפיטורים בהיקפים רחבים והוצאת עובדים רבים לחל"ת, ובעקבותיהם עלייה במספר דורשי העבודה החדשים. על פי נתוני שירות התעסוקה הישראלי, העלייה בשיעור הנרשמים לשירות בחודש אוקטובר היא הגבוהה ביותר מאז הסגר הראשון במשבר הקורונה. עם זאת, בעוד שבמדינה כולה נרשמה עלייה של כ-150% במצטרפים החדשים לשירות התעסוקה ובירושלים כולה נרשמה עלייה דומה של כ-140%, בקרב אוכלוסיית מזרח ירושלים נרשמה באוקטובר עלייה של מעל 300% במצטרפים החדשים (ועלייה של כ-340% מהממוצע בשנת 2023). נתון זה מתווסף למצב קשה גם כך, שכן עוד בטרם פרצה המלחמה כ-70% מתושבי מזרח ירושלים חיו מתחת לקו העוני.
2. מהפניות הרבות שמגיעות אלינו בחודשיים האחרונים מתושבי מזרח ירושלים ניתן ללמוד כי העלייה במספר הנזקקים עולה אף על הנתון החמור שהובא לעיל. רבים מבין אלה שאיבדו את עבודתם כלל אינם תובעים אבטלה ולכן אינם רשומים בנתוני שירות התעסוקה, אם מכיוון שרבים מהם לא קיבלו מכתב פיטורים או מכתב הוצאה לחל"ת ולכן לא יכולים להוכיח את זכאותם לדמי אבטלה, ואם מכיוון שלשכת התעסוקה במזרח ירושלים עומדת סגורה לכל אורך החודשיים האחרונים והשירות המקוון שלה אינו מונגש באופן מספק בשפה הערבית.
3. במקביל לצמצום בפעילות המשקית, בשבועות הראשונים למלחמה פוטרו עובדים מזרח ירושלמים רבים, ורבים נוספים הוצאו לחל"ת עקב חשש של המעסיקים, של חבריהם לעבודה, או של הלקוחות, מעבודה לצדם של ערבים. כך למשל הוצאו לחל"ת עובדות צהרונים מזרח ירושלמיות וסייעות פלסטיניות בגנים בשכונות מערב העיר. בחסות המצב נרשמה גם תופעה

- של "פיטורים שקטים" - תחת בקשות המעסיקים מעובדיהם ועובדותיהם הפלסטינים שלא יגיעו לעבודה בשלב זה, מצאו עצמם העובדים מפוטרים או מוצאים לחל"ת ללא מכתב, ובכך נפגעה או אף נמנעה זכותם לדמי אבטלה ולסיוע מהמוסד לביטוח לאומי.
4. אחד הגורמים לפיטורי עובדים מזרח ירושלמים, ובמיוחד תושבי השכונות שמעבר לגדר, הוא ההיקף הרחב של סגירת המחסומים בעוטף ירושלים באופן מתמשך ושרירותי, דבר שמנע מתושבים להגיע לעבודתם ובמקרים רבים הוביל לפיטוריהם. עד היום בחלק מהמחסומים המצב לא השתפר וחלקם עודם סגורים או פועלים באופן חלקי, גם לאחר חודשיים. פניותינו אל המשטרה ואל הצבא בדרישה לפתוח את המחסומים באופן המקסימלי האפשרי ולכלל הפחות לדווח לציבור על זמני פתיחתם וסגירתם לא נענתה.
5. בנוסף, מזה חודשיים נתקלים תושבי מזרח ירושלים בהפעלת כוח כלפיהם דווקא מצד אלה שאמורים לשמור על בטחונם – כוחות המשטרה. פנייה בעניין האלימות המשטרתית כבר נעשתה אליך כשבוע לאחר פרוץ המלחמה, אך מאז המצב המשיך ואף הסלים. בנוסף, חווים תושבי מזרח ירושלים אלימות מצד תושבים יהודים, כפי שהיה למשל כלפי נהגי האוטובוסים הערבים בעיר. מצב זה, בו תושבים סובלים מאלימות הן מצד המשטרה והן מתושבי העיר, הוביל לכך שתושבים רבים חוששים לצאת מבתיהם, חוששים להתנייד בתחבורה ציבורית אל עבודתם במערב העיר, חוששים לשלוח את ילדיהם לבתי הספר ולעיתים אף חוששים לביטחונם בתוך מקום עבודתם.
6. כל אלו, לצד העוני הקשה כבר קודם למלחמה, מובילים לפגיעה משמעותית בביטחון התזונתי במזרח העיר ולמחסור במזון בסיסי, ורבים פונים לסיוע לרשויות או להתארגנויות אזרחיות. ידוע לנו כי במחלקת הרווחה בעירייה מודעים לבעיה, אך הם חסרים את המשאבים הנדרשים לספק את המענה הנדרש. התארגנויות אזרחיות לחלוקת סלי מזון מצליחות לסייע לחלק מהתושבים, אך אין זה מספיק – הצורך גדול מאוד. משפחות רבות נקלעות לקשיים משמעותיים, מוותרות על רכישת תרופות ובמקרי קיצון אף מגיעות לכדי רעב. מבירורים שערכנו עולות מספר בעיות שניתן לפתור עם נכונות מצד הרשויות: ביטול הדרישה לתצהיר עו"ד בטפסי הפנייה לקבלת תווי מזון של העירייה, בקשה שעיריית ירושלים הוסיפה לטופס שלה ולא מופיע בטופס של משרד הפנים; שיפור עבודת החברה האמונה על חלוקת התווים במזרח העיר, בפרט בשכונות מעבר לגדר; וכן השבת יכולתה של מחלקת ארנונה למשוך מידע מביטוח לאומי באופן אוטומטי, לצורך זיהוי זכאים לסלי מזון.
7. גם תושבי מזרח ירושלים שלא איבדו את עבודתם מתארים חוויות של מתח בין יהודים לערבים במקומות העבודה, לרבות במוסדות עירוניים ואף בתוך העירייה עצמה, פחד ותחושת השתקה, חוסר יכולת להביע את מצוקותיהם וסביבת עבודה שאינה תומכת. מספר ארגוני חברה אזרחית מציעים כלים להתמודדות עם קשיים פנים ארגוניים בעת הזו הנובעים מיחסי יהודים-ערבים, אך אל לעירייה להותיר את העבודה לחברה האזרחית – עליה להיות מעורבת.
8. המצב חמור עד כדי הצהרותיהם של בעלי תפקידים שפעלו בחמש השנים האחרונות במסגרת תוכנית החומש לצמצום פערים חברתיים כלכליים במזרח ירושלים, לרבות בעירייה עצמה, כי כל הישגי תוכנית החומש הקודמת בתחום התעסוקה ובתחומים המשיקים לו ירדו לטמיון וכי איתם אבד גם האמון שהצליחו הרשויות לבנות מול האוכלוסייה במזרח ירושלים. העירייה בראשותך עשתה מאמצים גדולים לקדם את תוכנית החומש והתגאתה בהצלחותיה – כעת עליה לפעול בדחיפות כדי לשמר את אותם הישגים.

על רקע תיאור מצב חירום זה, אנו פונים אליך כאמור בקריאה להתערבותך הבהולה למען תושבי העיר כולם. ככל שהעירייה תבחר להסתייע בגורמים רבים שקמו ליצירת סביבת עבודה הוגנת גם על רקע המלחמה, תפעל כך ברשויות העירוניות ובמוסדות העירייה עצמה, תורה על החזרת העובדים שפוטרו או שהוצאו לחל"ית שלא כדין לעבודותיהם, תתערב נמרצות להקלת המחסומים, להשבת הביטחון ברחובות, ולהפסקת הפגיעות הקשות מצד כוחות הביטחון, אנו מאמינים כי ניתן יהיה להתחיל בהשבת האמון של תושבי מזרח העיר ביכולת לעבוד יחד עם תושבי מערב העיר. אין ספק כי המלחמה מציבה בפני ירושלים אתגרים קשים. עם זאת, התושבים הישראלים והפלסטינים של ירושלים גרים באותה עיר, חיים יחד ועובדים יחד. העובדים הפלסטינים נמצאים בכל תחומי החיים – הבריאות, החינוך, הרווחה, התחבורה הציבורית, התברואה ועוד – ועל העיר ככזו שמשרתת את כל תושביה ואת כל העובדים בה להציג מודל ליכולת להמשיך כך.

נבקש לקדם פגישה במטרה להציג בפניך את המצב הקשה בתחום התעסוקה במזרח ירושלים ולדון יחד באפשרויות הפעולה. אנו עומדים לרשותך לכל צורך למען התיקון הנדרש.

בכבוד רב,

יעל שלו-ויגיסר, ראשת מטה ירושלים, כוח לעובדים - ארגון עובדים דמוקרטי

דאוד עליאן, מנהל מרכז עטאא

ארז וגנר, רכז מען-ארגון עובדים סניף ירושלים

גל ינובסקי, רכז פיתוח מדיניות, עיר עמים